

**አልአሚን፡ ሰር-ዘመን እት ፈን**  
**10ይ ክፈል**



ኬትባይ፡ መሕሙድ ዑብደለ (አቡ-ኩፊሕ)  
መተርጅማይ፡ ዑብደለ መ/ዐሊ (መዐልም)  
ኦሪትርየ ሓዩስ

እትሊ ሰጅን እንዴ ልኦቴ አልአሚን 35 ብር ሌጠ ዐለ እት ጂቡ። አልአሚን ምን ሰጅን እት ፈግር ህዬ 3800 ብር እሊ ህዬ ሽዑብ ኤረትርየ ፈታይ ወሴድያይ ሄይባይ እት ጅላቡ ወጀላብ አርደቱ ፈዘ ለጉብእ ክምሰልቱ ልትወደሕ እግልኩ። ሐቴመ አምዕል ምሮት ምን መሰኡሊን ሰጅን፤ እግል አልአሚን እብ ሰለሰል እሱር እት እንቱ እት ዐረብየት እንዴ ጸዕነዩ እሰክ ቤቱ ነሰኦዩ ምሰሉ። ከእግል ልትሐጸብ፤ ልብላዕ፤ ልሰቴ ወሸማል ሰላም ለአተንፍሰ በክት ከልቀ እግሉ። እት ማሲ ምድር ቅዩድ እት እንቱ እሰክ ሰጅኑ በልሰዩ። እት ገጹ ክምሰለ እት ዐዛብ ለዐለ ነፈር እት እንቱ።

አልአሚን እብ ጠቢዐቱ ወመካልቁ እግል ዐዱ ወሸዐቡ ለፈቱ ወለ ለሐሸም እብ ዐመሉ ሕሸመት ወፍቲ ለረክብ ወለ ልትከበት ዐለ። ምን እራደቱ ወለ እግል ሐቴ ዶልመ እግል ልትፈንተየ ለኢፈቴቱ ቱ ለዐለ። ላኪን ለእንዴ ኢወድየ ወኢልውዕለ ለትሰሚት እቱ ሰሚት ወትህመት ተጀሱስ ምን አርወሐቱ እግል ልበርእ ላሊ ወአምዕል ሐሰበ ወተርህ። ለእንዴ አምነዩ አርወሐቱ ፍዘ ወዴ እግሉ ለዐለ ተንዘም ጀብህት ተሕሪር ኤረትርየ ክምሰል እሊ ሳድፍ እንዴ ቤለ ህዬ እግል ሐቴ ዶልመ እት ባሉ ማጽእ ኢልአምር። እብ ጀብህት ሰላመኡ ሰበት ተሐምረገት ህዬ ክልኤ ግብእ ወሕሳር ገብአት እቱ። ወለ እብ ኸያልመ እት ፍክሩ ማጽእ ለኢልአምር

ሸይክ ምንም ሰደፈ። ሐቆ ገብኦ ሰበት ገብኦ እግል ዕላጁ ገበይ ረያም እግል ልተልትል ጀረበ። እሰልፍ እስክ አቶብዩ እንዴ ጌሰ አዲስ አበባ በጽሐ። ወምን እግል ሐጅ ሰቡድዮ ተዐደ።

እት ሰቡድዮ መልህያሙ ወመሳኒቱ ከብቴ ናይረት ወደው እግሉ። ከረ ጣሃ ዓብደላ ሰፊ ወሐቆህ ምሰሎም ትዋጀህ ህዩ አዜመ ምሰል መአሰሳይ ሐረከት ጠለበት ኤረትርዮ ላቱ አሰይድ መሐመድሰዒድ ናውድ ትዋጀህ ወእግላ እግሉ ሳደፈ ሸይ ደገመ እግሉ። መሐመድሰዒድ ናውድ እብ ጀሀቱ እሊ እግል ልሳድፍ ቀድር። ዎርት ተንዚም እት ገበዩ ብዙሕ አክጠኦ ክምሰል ሳድፉ ሸይኦ ጠቢዒ ሰበት ገብኦ። አዜ ሱዳፍ ለህላ አምር መርመርት ወመትበርኦት ቱ ለእግልከ ለዝም እት ልብል እግል አልአሚን አሳጅዐ ወአትሃደአዩ። አልአሚን እብ ጀሀቱ አዜ ለእግላ መጽእ ህላ ፈረደት ሐጅ ሐቆ አትመመ ሐቆህ ለገብኦት ትግበኦ ከዋወት አርወሐቱ ምን ትህመት ተጀሱሰ ለበርኦ እበ እግል ልንሳኦ ክምሰልቱ ደገመ እግሉ። መሐመድሰዒድ ናውድ ሐቆ ፈረደት ሐጅ ከለሰ ምን ከሸት ሰቡድዩን እግል ልትደገግ ክምሰልቡ ሰኒ ትፋነዩ። ሐቆ ሐጅጅ ህዩ እስክ ክዌት እንዴ ጌሰ ምሰል ዑሰማን ሳልሕ ሰቤ እግል ልትዋጃህ ወእግላ ዐለት እግሉ መሸክለት እግል ልሕለል ተውጃህ ሀበዩ።

አልአሚን እግል ለሐጅጅ እት ልደሌ ምሰል ሐቴ እሰሌማይት አሲት ትራከበ። ንዩት ሐጅ ብእክ ማሚ ? ቴለቱ። ወሀቱመ ንዩቱ እት ሐጅ አሰኦላዩ ወእስክ አሚረት ነሰአቱ ወእብ ናዩ ነፈቀት እትሐጅጅቱ። እብሊ አልአሚን ዑብዱለጢፍ ፈረደት ሐጅ ሐቆላ አትመመ ምሰል መሐመድሰዒድ ናውድ ትወጀህ ወጀዋዝ ሶማሊ ሐቆ አፍገረው እግሉ። እስክ ክዌት ሳፈረ። ዲብ ክዌት አሰልፍ ምሰል መሰኡል መክተብ ዑሰማን ሳልሕ ሰቤ ለዐለ አሰይድ መሐመድዐሊ አልአሚን ትረከበ ወሐር ህዩ እስክ ምጸኦት ሰቤ እት ፍንዱቅ ጸንሐ። ምሰል ሰቤ እንዴ ትዋጀህ እበ ዐለት እግሉ ቀድዮት ሀድገ። እሊ ክሉ አሰሉ እግል አርወሐቱ ልብረኦ ተልትሉ ክምሰል ህላ አሰኦላዩ። ሰቤ እብ መትኢያስ ሐቆላ አተንሰዩ። በገ አዜ እስክ በይሩት እግል ልሳፍር ክምሰልቡ ወእትሊ ግርበት እሊ ወረሕ እሊ ዑብደላ እድሪስ እት ዒራቅ እግል ልምጸኦ ክምሰልቱ። እበ ናዩ ቀድዮት ሰቤ ኖሱ እግል ልትሰኣሉ ክምሰልቱ እንዴ አፍሀመዩ እስክ ቤይሩት ሰረሐዩ።

አልአሚን እብ ዲደት ልቡ እት ፈሌሕ እብ ሕሳባት እት ለዐርግ ወልትከሬ ገበዩ እስክ ቤይሩት ትመጠ። አዜመ እት ቤይሩት አሰይድ መሐመድዐሊ አፍዐርረ መሰኡል መክተብ ሰቤ ምሰሉ ትራከበ። ሀቱመ እበ ምጸኦቱ ሐብሬ እስክ መሰኡል ማልዮት አሰይድ ገረዝማቸ አሰመርም ሓለፈዩ። ምኑ ናይ መዋሰላቱ ወማህዮት ተሀዩበ። ወልደኣብ ወኢብራሂም ሰልጣን እንዴ ነሰአ ህዩ እስክ መሰር ሳፈረ። ምን አልቃሂረ ክልኤ ርሰላት ሐቴ ናይ ሰቤ ወሐቴ ናይ ዑብደላ እድሪስ ጸብዋ እት እንቱ እስክ ሱዳን አተጀሀ። እብ ሐዲስ ቃረት አሰዩ እንዴ አትመመ እስክ አፍሪቅዩ

አተጀሁ። አልአሚን እት መሰር እብ ገበይ ሙናድል ዶክቶር ጣሃ መሐመድኑር እንዴ ወደ እስክ ከርቱም ጌሱ። ምጽአት አልአሚን እት ከርቱም መሰኡል አምን ሱዳን ጀነራል ከሊፈ ትከበተዩ። እግል ክልኤ አምዕል ሐቀለ ዓረፈ እስክ መክተብ ጀብሀት አተጀሁ።

እት መክተብ ሕመድ ኩሉ ጸንሐዩ ወእብ እንዴ ጸብጠዩ ማጽእ ለዐለ ወሳይቅ እስክ ሜዳን እግል ሊጊስ ክምሰልቱ እት መፋሀመት በጽሐው። ሐቅ ክልኤ ዮም ዕርፍ ጀሃዝ አምን እንዴ አትለው እስክ ከሰለ አብጸሐው። አዜመ ሐቅ ጸብሬ ክልኤ አምዕል እግል ዐረብዮት ሐቱ ላንድሮቨር መኪነት መጸቶም። ሐቅ ሰፈር ሰዱድ ወንቱል እት መሰኡል ናይብ ጀብሀት ተሕሪር ለዐለ አሰይድ ኢብራሂም ቶቲል እት መንጠቀት ዐሌት በጽሐው። አዜመ አልአሚን እግል ሰካብ ሳሊ ወአደሐ ካልአቱ ለዐለት ቀድዮት ተጀሱስ ምን እግል ልትሐረር ገበይ ረያም ክምሰል ካተረ እግል ኢብራሂም ቶቲል ደግመ እግሉ። ኢብራሂም ምስለ ምን ሰቤ ወዐብደለ እድሪስ ሉእካት ለዐለዩ ክልኤ ርሳለት ወለገብአ ልግባእ መሰዳዳይ እግል ለውደው እግሉ ክምሰልቱ እንዴ ሐብረዩ ክምሰል ለሀድእ ወደዩ። እብለ ቶቲል እስክ ሙርተፈዓት ርሳለት ለአከ ወረስክ ረድለ ርሰለት ትመጽእ ህዩ ምስሉ እግል ልጸበር ክምሰልቱ እግል አልአሚን አፍሀመዩ። ሐቅ ክልኤ ሳምን በሊስ ናይለ ርሳለት እሊ ለተሌ እንዴ ጸብጠ መጸአ።

እግል አልአሚን እብ ተጀሱስ ለትሀመዉ ገሌ ሔልዮት ቶም። አዜ አልአሚን ሜዳን በጽሐ ሐቅ ቴልኩነ ኖሰነ ወሀማም ምኑ ህሌነ። እሊ ህዩ ሐቱ አማን ለአለቡ መወዱዕ ወሰብ ሐሰድ ወሕቅድ ክምሰልቶም ሳመ ክእኒ ቤለው ትወደሐ እግልነ ለልብል መድሙን እንዴ ጸብጠው መጸአምቶም። ኢብራሂም ቶቲል እሊ ረድ እሊ ክምሰል መጸአዩ። እንተ በሪእ እንተ ወበራአትክ አሰበትክ ቤለዩ። ወዜመ እስክ ከሰለ ሰረሐዩ።

አልአሚን ወረቀት በራአቱ ለተአሰብት ምን ቅያደት ጀብሀት ተሕሪር ኤረትርዩ ነሰአ። ወእስክ ከሰለ ምስል ገሌ ሙናድሊን ሓምድ መሕሙድ ወአልአሚን እት መድረሰት ለለአምረ አምነ መለኬን አዜ እት አልማንዩ ለህሌት ወብዕዳም ከረ ፋዋመ ሳልሕ ምስሎም ትበገሰ። እት ገበይ ህዩ አልአሚን እንዴ ሐድገዮም ቀደሚሆም ከሰለ አተ። ዲብ ከሰለ ልትጸቦሩ ለዐለው አንፋር አምን እት ከሰለ ጸንሐው። ወወምን ከሰለ አስክ ከርቱም ምስሉ ጌሰው። ወእግል መክተብ ጀብሀት ሰለመዉ። እት መሰኡል መክተብ አሰይድ ሐመድ ኩሉ እቱ መጽአ ወሀቱ እብ አሰበቶት በራአቱ አሰናይክ ቤለዩ ወእት መፅነውዮቱ እግል ልትሐፈዝ ትፋነዩ። አልአሚን እግል ሐቱ ሳምን ምስል አርወሐቱ እት ገሚ ከልአ። ሐቅ ገሌ ዕረግ-ትከሬ ምስል አርወሐቱ እት ደንጎበ ምስል ሔልዮት ጀብሀት ተሕሪር ለዐለው እት ዐሌት ሩኩብ ሰበት ዐለ። በደል ሐልዮት ድድ አድሕድ ለሐሉ እግል ውሕደት ለልትላኬ አፎ ኢንሐሌ ለልብል ረአይ ሰበት ዐለ እግሉ ዲቡ ትዋፈቀው። ከረ

ሔልያይ በረከት መንግስተካብ፡ አብራር ዑሳማን ወሐሴን መሐመድዐሊ። ላመ እሎም ሔልየት እሎም ለሐልው ለዐለው ክሉ ድድ ጀብሀት ሸዕብየት ሰበት ዐለ እግል ውሕደት ለልትላኬ ሐልየት እግል ልትሐሌ ለልብል መፍሁም ዐለ እግሉ። ህቶመ ምስሉ ውፋቃም ዐለው።

አዜመ እሊ ናይ መፋህም ወመፍሁም ሔልየት ጀብሀት ተሕሪር፡ እግል ሔልየት ቅዋት ሸዕብየ እግል ለአፍሁሙ እስክ ሜዳን እግል ለአቅብል ሰተተ። ወምስል መንዱብ ጀብሀት ሸዕብየት እት ከርቱም አሰይድ መሐመድዐሊ አልአሚን ምስሉ ትራከበ ወአሰአለዩ። ህቱመ ትከበተዩ። አልአሚን እብ ገበይ ፖርት ሱዳን፡ ቶከር መራፊት ወቀሮረ እስክ መንጠቀት አፍላግ ሄረረ። አልአሚን ቅዋት ተሕሪር አሰልፍ ቴለለኡ ደለው ወሐር ለናዩ አይዋይን ሰበት ፈሀመው። ምስል ገሌ ቅያደት ተንዚም ለዐለው ረአዩ እግል ልሸረሕ ወምስል ከረ አሕመድ አልቀይሲ ወመሐመድዐሊ ዑመሮ ወብዕዳም እግል ልትራከብ በክት ተሀየበዩ። ከምስልሁመ እተ ወቅት ለሀይ መስኡል ፍርቀት ፈን ለዐለ ሔልያይ እድሪስ መ/ዐሊ ትረከበ ወክልኢቶም እተ ናይ አልአሚን ረአይ ዋፈቀው። ብዕድ አድሕድ እግል ኢልትዓዩሮ እግል ውሕደት እግል ልትላከው አተፈቀው። ሐቆለ ናዩ መቅሱድ አሰአለዩም ገጹ እት እቅባለት ክምስል ህለ አሰአለዩም። ምስል ገሌ ምናድሊ እብ መኪነት ትበገሱ፡ ላኪን ለመኪነት እት ገበይ ሰበት ተዐጠለት እሶም፡ እብ እገሮም እግል ሊግሶ ጀበረው። አልአሚን ምስል ጀመል ገበይ ተቃርብ ነስአ ወእት ገበዩ እት መዐሰከር ጀብሀት ተሕሪር መጸአ ወህቶም እበ ናዩ ምጸአት ትፋጀአው ወሰኒ ተሐደረው። አልአሚን እትሊ ወክድ ለጀረ እቱ ቴለል እግል ሐሊብ ሰቴ እብ ሐት ሐቴ ደገመዩ እግሉ።

ሐቆ ዕርፍ መዐሰከር ጀብሀት እስክ ቀሮረ ሰረሐው። ወእት ቀሮረ እት መክተብ ቅ/ተ/ሸ ለዐለ ሸሂድ ዐብዱሩሕማን መ/ዐሊ ሐሁ እግል ሔልያይ እድሪስ መ/ዐሊ ናይረት ከብቴ ወሕድርኖት ወደ እግሉ ወእስክ ፖርት ሱዳን ሰረሐዩ። ምን ቦርሱዳን እት ከርቱም እንዴ አቅበለ ክሉ ተዩልሉ እግል ክልኦት መክተብ አሰአለዩም ወህቱ እስክ በይሩት ሳፈረ። አልአሚን በይሩት ሐቆለ በጽሐ እበ ወደዩ ጀውለት እግል ሸሂድ ዑሳማን ሳልሕ ሰቤ እብ ተፋሲል ደገመ እግሉ። ዑሳማን እብ ጠቢዐቱ እዩሱ፡ ሃድእ፡ በዐል ፍክር ወአምር ሰበት ቱ እብ መትኢያስ ሰምዑ ሐቆለ ጸንሐ። አሰልፍ አሰናይክ ምን ትህመት ከይነት ወጠን አርወሐትክ ምን በረአከ። ሐር ህዩ አዜመ እስክ ሱዳን እንዴ አቅበልክ ተዕቢኦት እት ጀመሀር እግል ትዴቱ ቤለዩ። አልአሚን እበ ምን ሰቤ ረክቡ ለዐለ መትሐሳር እንዴ ሓንቀዩ ካልእ ዶል እስክ ሱዳን አቅበለ። በደል ዐለም ፈን እት ዐለም ስያሰት እግል ልእቴ።

ሐቆ አቅበሎቱ ምስል ገሌ ከዋድር ሰቤ ጀውለት ሐቆለ ወደ። ምን ፈን እንዴ ፈግረ እት ስያሰት እግል ልእቴ አርወሐቱ መትከባተ እግሉ አቤት። እት ደንጎበ አዜመ እት ሰቤ እንዴ መጽእ ሓለት መናበረት ዐዱ ምኑ ክምስል ኢትሐልፍ ወዐዱ ምን እዴሁ ክምስል ልትጸበር፡ እበ እት ንእሹ ሳደፈዩ ብቆት ነድ እት ጀብሀት ቅታል እግል ልትሐበር ክምስል ኢቀድር። አዜ አጀዘው እግሉ ምንገብእ እግል

ሸቁል እግል ልትፈረር ክምሰል ለሐዜ አሰኝለዩ። ሰቤ እብ ጀሁቱ ትኩብተዩ ወአልአሚን እስክ ሰውድዩ ሳፈረ። ላኪን አልአሚን ለእተ ህሌክ ምን ተህሌ ነፈር ቅዋት ሸዕብዮት እንተ ቤለዩ። አልአሚንም እተ ናይ ሰቤ ህግዩ ዋፈቀ ወትከብተዩ። እት ሰነት 1976 አልአሚን እግል ሸቁል አርወሐቱ ትፈራረ። እት ሰውድዩ ህዬ ከምሰል ሐዜክ ወራታት እግል ተአተላሌ ለልትቀደር ይዐለ። ብጠቃት ሙዘውረት እንዴ ወደው እብ ሐሰት ሐፍለት ወዱ ዐለው እግል ተበረዓት መዐሳክር ላጅኢን እት ሱዳን። እትሊ እያም እሊ አልአሚን ሐልዮት እብ ትግራይት ወትግርኘ አፍገረ።

እተ ሐፍለት እለ ለትጀመዐ ማል እስክ (75) አልፍ ርያል በጽሐ። ወእስክ መዐሰክር ላጅኢን እት ሱዳን ትለአከ። ምሰል እሊ አልአሚን እት ሐቲ ሸሪከት ሰውድዮት ኢጣልዮት እንዴ አተ ክምሰል ሙተርጅም ህግዩ ዋልያን እስክ ዐዶታት ጠልያን እንዴ ጌሰመ ለለትሐዚዮም መዋድ ለአመጽእ ወልሸሕን ዐለ። ምን እለ ሸሪከት እለ እብ ናይ ርሐ ሕርያን ሐድገዩ። እምበል ሸቁል እት እንቲ ህዬ ዎርት በዲር ደረሳዩ ለዐለ ረክበዩ። እስታዝ እንተ ሸቁል ህለ እግልክ ማሚ? ቤለዩ። ሸቁል ይህለ እግልዮ እት ልብል በልሰ እቲ። በገ ሸቁል ረክብ እግልክ ህሌኮ ቤለዩ። አልአሚን መ እምበል እግል ሸቁልቱ ሞዳዬ ለትፈንቴኮ ቤለ ወምሰል ሳልም ሸማኸ እስክለ አካን ሸቁል ጌሰ ምሰሉ ወእብ ደረጃት ሰዋግ ትሰጃለ ወሸቁል አተላለ። እግል ሰልፍ 1000 ርያል ደፍዐው። ወእስክ 6000 እት ወሬሕ በጽሐት ማህዮቲ። ለሸቁል ሸሪከት ሐቆ በጥረት ዎሮ ሰውዲ መለሀይ አልአሚን ምሰል እንዴ አሸተረከው አካነት ትጃረት እግል ሊደው ትሰአለዩ። አልአሚን ፍክረት ትጃረት አዝበዮት እስኝኖታት አዋልድ ሐሰብ ሰበት ዐለ ኣነ እለ ፍክረት እለ ህሌት እግልዬ ኢትጽበጥ እቼ ቤለዩ።

በህል አልአሚን ሐቆ ሰምዐ ለሰውዲ መለሀይ። በዲር ትሰሐቀ እቲ ወሐር ህዬ እስኝን ለልአዘቤ እስኝንቲ ቤለዩ ወጌሰ ምኑ። ድካን አልአሚን ሰኔ ገይሰ ሐቆለ ጸንሐ ምሰል ወቅት ክምሰል ጅነ ንኡሽ ምን ገናደል ወሄራር እት ሸሕግ ወአክረሮት አቅበለ ወክምሰል መለሀይ ብህሉተ ለዐለ ገብኣ። እትሊ ወቅት እሊ አልአሚን ዐዛቢ በህሉት በዐል ፈረዕ ሰበት ይዐለ። መለሀይ ጣሃ ዐብደለ ሰፊ እት ቤቱ ሐቲ ወለት አሰመረ ማጽኢት ሰበት ዐለት እስክ ምዶልቱ እንዴ ኢትህዴ እግል ትንበር ቤለዩ። ወክምሰል ለሀድዮ ወደዩም ወአዩመን ወልደ ምኑ። እለ ሰሜት እለ ህዬ ለአልአሚን ሸቁ ምሰሉ ለዐለ ሰውዲ ፈዳቢት መልህዮት ወግልግኖት ሰበት ዐለት እግሎም መለሀይ እግል ወልዱ አፍገረዩ። መርሐም ሐልያይ አልአሚን ዐብዱለጢፍ ምሰል እሊ እብ ትሉሉይ ልትወዘፍ እቲ ለዐለ ወዛይፍ ወለ እግል ሐቲ ዶልመ ፈን ምን ሐንገሉ ወሕሳቡ ሸኑኩ ኢልአምር።